

Katarzyna Pełczyńska-Nałęcz
Minister Funduszy i Polityki Regionalnej

Stefan Krajewski
Minister Rolnictwa i Rozwoju Wsi

Stanowisko w sprawie wzmocnienia rural target w Planie Partnerstwa Krajowego i Regionalnego w ramach WRF 2028–2034.

Wieloletnie Ramy Finansowe Unii Europejskiej na lata 2028–2034 (WRF 2028–2034) stanowią podstawę programowania środków UE na poziomie krajowym i regionalnym, kładąc akcent na partnerstwo, spójność terytorialną oraz elastyczność dostosowaną do potrzeb państw członkowskich i ich regionów. Kluczowy element tej architektury stanowią **Plany Partnerstwa Krajowego i Regionalnego**, które mają zapewnić spójną realizację priorytetów unijnych przy aktywnym zaangażowaniu interesariuszy regionalnych i lokalnych.

Wobec złożonych wyzwań rozwojowych obszarów wiejskich oraz konieczności zapewnienia im trwałej i zrównoważonej pozycji w strukturze społeczno-gospodarczej kraju, zasadnym jest wyraźne zwiększenie roli terytorialnej alokacji środków w Planach Partnerstwa poprzez wprowadzenie systemowego mechanizmu **rural target**. Szczególnie, że art. 174 Traktatu o funkcjonowaniu Unii Europejskiej mówi:

“W celu wspierania harmonijnego rozwoju całej Unii, rozwija ona i prowadzi działania służące wzmocnieniu jej spójności gospodarczej, społecznej i terytorialnej.

W szczególności Unia zmierza do zmniejszenia dysproporcji w poziomach rozwoju różnych regionów oraz zacofania regionów najmniej uprzywilejowanych.

Wśród danych regionów szczególną uwagę poświęca się obszarom wiejskim, obszarom podlegającym przemianom przemysłowym oraz regionom, które cierpią na skutek poważnych i trwałych niekorzystnych warunków przyrodniczych lub demograficznych, takim jak regiony najdalej na północ o bardzo niskiej gęstości zaludnienia oraz regiony wyspiarskie, transgraniczne i górskie.”

Mając na uwadze zobowiązania wynikające z traktatu UE cele polityki spójności UE oraz dążenie do redukcji dysproporcji terytorialnych, **postulujemy o przeznaczenie 30% środków Planu Partnerstwa Krajowego i Regionalnego na realizację rural target i 30% tej kwoty na realizację podejścia LEADER-RLKS** — definiowanego jako docelowy udział środków finansowych ukierunkowanych na wsparcie obszarów wiejskich w całym spektrum interwencji publicznych.

Taki poziom alokacji zapewni:

- spójne finansowanie działań o wysokim wpływie terytorialnym,
- wyraźne uwzględnienie specyficznych potrzeb wiejskich w planowaniu strategicznym i wydatkowaniu środków UE,
- skuteczne wdrażanie priorytetów społeczno-gospodarczych UE w kontekście rozwoju lokalnego i zrównoważenia terytorialnego.

Obszary wiejskie w Polsce stoją w obliczu istotnych barier rozwojowych, które wymagają kompleksowych i skoordynowanych działań wspieranych środkami UE, w szczególności:

1. **Niska dochodowość rolnictwa** i konieczność budowy odporności gospodarstw na wahania rynkowe i szoki zewnętrzne.

2. **Niedostateczna dostępność infrastruktury technicznej i społecznej**, w tym transportowej, cyfrowej oraz oświatowej i zdrowotnej.
3. **Niska dywersyfikacja lokalnej gospodarki i ograniczony dostęp do miejsc pracy**, szczególnie dla młodych mieszkańców.
4. **Presja demograficzna** – starzenie się społeczeństwa wiejskiego oraz odpływ młodych osób do miast i za granicę.
5. **Rosnąca podatność na kryzysy klimatyczne, geopolityczne i ekonomiczne**, które szczególnie dotyczą tereny peryferyjne.
6. **Ograniczona dostępność usług publicznych**, pogłębiająca nierówności terytorialne.
7. **Trudności we współpracy sektorowej i ograniczone zdolności instytucjonalne na poziomie lokalnym**, utrudniające realizację zintegrowanych projektów rozwojowych.

Brak dedykowanego przeznaczenia środków na rural target w ramach puli może prowadzić do dalszej marginalizacji obszarów wiejskich oraz nieskutecznego wykorzystania potencjału planów partnerstwa do realizacji zadań o priorytetowym znaczeniu dla rozwoju terytorialnego.

Skuteczność realizacji rural target w dużym stopniu zależy od odpowiedniego wykorzystania instrumentów terytorialnych, które stymulują rozwój oddolny i partnerstwo lokalne. W tym kontekście istotne znaczenie ma **obowiązkowe stosowanie instrumentu LEADER-RLKS (Rozwój Lokalny Kierowany przez Społeczność)** w planowaniu i realizacji działań objętych rural target oraz w polityce spójności, społecznej i morskiej.

Instrument **LEADER-RLKS**:

- promuje podejście **oddolne i zintegrowane**, angażując lokalne grupy działania oraz różnorodnych interesariuszy w definiowanie i realizację strategii rozwoju,
- sprzyja budowaniu lokalnych partnerstw społeczno-gospodarczych, podnoszeniu kapitału społecznego oraz identyfikowaniu lokalnych potencjałów i barier,
- ułatwia integrację działań infrastrukturalnych, społecznych i ekonomicznych w ramach spójnej strategii rozwoju lokalnego.

Należy pamiętać, że instrument terytorialny LEADER-RLKS poprzez swoje oddolne podejście w pełni realizuje cel Komisji Europejskiej:

- wsparcie dla ludzi, silne społeczeństwo i europejski model społeczny,
- ochrona demokracji i wartości europejskich.

W kontekście WRF 2028–2034, wymóg obligatoryjnego uwzględnienia LEADER-RLKS w realizacji rural target zagwarantuje, że środki dedykowane rozwojowi obszarów wiejskich będą skutecznie implementowane w sposób zintegrowany, terytorialny i odpowiadający lokalnym potrzebom.

Dla zapewnienia skutecznej alokacji i realizacji środków przewidzianych na rural target postulujemy, aby **zarządzanie tymi środkami powierzono Ministerstwu Rolnictwa i Rozwoju Wsi**, w ścisłej współpracy z samorządami regionalnymi, lokalnymi grupami działania oraz partnerami społecznymi i gospodarczymi.

Takie rozwiązanie zapewni:

- spójność strategii realizowanych działań z polityką rozwoju obszarów wiejskich i polityką spójności,

- efektywną koordynację działań sektora rolnego i polityk terytorialnych,
- realne wykorzystanie instrumentu LEADER-RLKS jako narzędzia wdrażania rural target.

Przeznaczenie **30% środków Planu Partnerstwa Krajowego i Regionalnego na realizację celu wiejskiego**, wraz z obowiązkowym zastosowaniem **instrumentu LEADER-RLKS z przeznaczenie 30% budżetu celu wiejskiego**, stanowi kluczowy element budowy spójnej, odpornej i konkurencyjnej przestrzeni wiejskiej w Polsce w ramach WRF 2028–2034. Zaproponowane rozwiązanie jest zgodne z celami WRF, w szczególności w zakresie spójności terytorialnej, partnerstwa oraz odpowiedzi na wyzwania lokalne i regionalne.